

dergipark.org.tr/tr/pub/alinterisosbil

Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Social Sciences

| e-ISSN 2602-229X |

<https://prensip.gen.tr>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

RESEARCH ARTICLE

Sosyal Medyanın Gölgesinde Büyümek: Alfa Kuşağında Mahremiyet Algısı

Growing Up in the Shadow of Social Media: Perceptions of Privacy Among Generation Alpha

Nuri MEHMETBEYOĞLU

Dr., İçişleri Bakanlığı, Kızılcahamam Kaymakamı, Ankara, Türkiye

Geliş Tarihi/Received Date: 26.03.2026

Kabul Tarihi/Accepted Date: 10.05.2026

ÖZ

Alfa Kuşağı, 2010 sonrası doğmuş ve dijital teknolojilerle büyüyen ilk nesil olarak, mahremiyet kavramını geleneksel anlayışlardan oldukça farklı biçimlerde deneyimlemektedir. Bu çalışma, sosyal medya ve dijitalleşmenin Alfa Kuşağı bireylerinin mahremiyet algısı üzerindeki etkilerini nitel literatür taraması yöntemiyle incelemektedir. Araştırmada sosyolojik, psikolojik ve kültürel perspektifler bir araya getirilerek, dijital etkileşimin mahremiyet algısına yansımaları bütüncül bir şekilde ele alınmıştır. Bulgular, sosyal medya ortamlarının paylaşıma dayalı kültürü, akran etkisi ve dijital kimlik inşa süreçlerinin mahremiyet anlayışını bağlamsal, dinamik ve çok katmanlı bir yapıya dönüştürdüğünü göstermektedir. Aynı zamanda aile ve eğitim kurumlarının rolü ile dijital okuryazarlık düzeyi, çocukların çevrimiçi davranışlarını ve mahremiyet farkındalığını belirleyen önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Çalışma, mahremiyetin artık yalnızca bireysel bir hak olmaktan çıkarak toplumsal normlarla etkileşim hâlinde gelişen bir değer olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma, dijital çağda mahremiyetin sosyal, kültürel ve psikolojik boyutlarını anlamak açısından literatüre önemli katkılar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alfa Kuşağı, Mahremiyet, Sosyal Medya, Dijitalleşme, Dijital Okuryazarlık, Çevrimiçi Davranış.

ABSTRACT

Generation Alpha, born after 2010 and raised entirely in digital environments, experiences privacy in ways that differ significantly from previous generations. This study examines the effects of social media and digitalization on Generation Alpha's perception of privacy through a qualitative literature review. Sociological, psychological, and cultural perspectives are integrated to analyze how digital interaction reshapes the understanding of privacy. The findings suggest that social media's share-oriented culture, peer influence, and processes of digital identity formation transform privacy perception into a contextual, dynamic, and multilayered construct. Family guidance, educational interventions, and levels of digital literacy merge as critical factors influencing children's online behavior and privacy awareness. Furthermore, privacy is no longer solely an individual right but a concept that develops through continuous interaction with societal norms. This research provides insights into how the understanding of privacy may evolve in increasingly digitalized societies, highlighting the interplay between personal autonomy and social influence. The study contributes to the literature by offering a comprehensive perspective on the social, cultural, and psychological dimensions of privacy in digital upbringing.

Keywords: Generation Alpha, Privacy, Social Media, Digitalization, Digital Literacy, Online Behavior.

Please cite this paper as follows/Atıf için:

Mehmetbeyoğlu, N. (2026). Sosyal medyanın gölgesinde büyüme: Alfa Kuşağında mahremiyet algısı. *Alinteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 176-189. <https://doi.org/10.30913/alinterisosbil.1916926>

GİRİŞ

Dijitalleşme, toplumsal yaşamı yalnızca ekonomik ve teknolojik alanlarda değil, sosyal ve kültürel ilişkilerin örgütlenme biçimlerinde de köklü bir şekilde yeniden şekillendirmiştir (Castells, 2010). Bu bağlamda Alfa Kuşağı, sosyal medya ve dijital teknolojilerle büyüyen, interneti yaşamlarının ayrılmaz bir parçası hâline getiren ilk nesil olarak öne çıkmaktadır (McCrindle & Fell, 2019; Prensky, 2001). Dolayısıyla mahremiyet kavramı, artık yalnızca fiziksel ve bireysel bir hak olmaktan çıkarak dijital kimlik, çevrimiçi davranış ve veri paylaşımı süreçleriyle doğrudan ilişkilendirilen çok boyutlu bir değer hâline gelmiştir (Livingstone, 2009). Son yıllarda yapılan güncel araştırmalar, çocukların ve gençlerin dijital ortamlarda giderek daha erken yaşta aktif hale geldiğini ve sosyal medya kullanımının günlük yaşamın temel bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Özellikle Alfa Kuşağının çevrimiçi ortamlarda yoğun varlık göstermesi, mahremiyet algısının yeniden şekillenmesine yol açmaktadır (OECD, 2021; UNICEF, 2024). Bu bağlamda dijital mahremiyet, yalnızca bireysel bir hak değil, aynı zamanda dijital vatandaşlık becerilerinin önemli bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir.

Alfa Kuşağı bireyleri, sosyal medya platformlarında etkileşim kurarken mahremiyet sınırlarını sürekli olarak yeniden tanımlar ve çevrimiçi paylaşımları ile kendilerini ifade etme yollarını şekillendirirler (Marwick & Boyd, 2014). Sosyal medya hem bireysel kimliğin inşa edildiği hem de toplumsal kabul ve aidiyetin deneyimlendiği bir alan olarak, çocukların mahremiyet algısını etkileyen merkezi bir rol oynamaktadır. Bu durum, dijital ortamın sunduğu fırsatlar kadar riskleri de içermektedir; kişisel veri güvenliği, siber zorbalık ve çevrimiçi taciz gibi faktörler, çocukların mahremiyet farkındalığını şekillendiren başlıca unsurlar olarak öne çıkmaktadır (Patchin & Hinduja, 2010; Solove, 2006).

Bu çalışma, Alfa Kuşağı'nın sosyal medya kullanımının mahremiyet algısına etkilerini sosyolojik, psikolojik ve kültürel boyutlarıyla değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, sosyoloji, psikoloji ve medya çalışmaları alanlarını kapsayan güncel ve kuramsal literatür sistematik biçimde incelenmiş; elde edilen bulgular tematik analiz yoluyla değerlendirilmiştir. Böylece çalışma, dijitalleşme sürecinde mahremiyetin dönüşümünü disiplinler arası bir perspektifle ele alarak Alfa Kuşağı'nın mahremiyet algısının hangi dinamikler etrafında şekillendiğini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Araştırma soruları şunlardır: Alfa Kuşağı sosyal medya etkileşiminde mahremiyeti nasıl algılamaktadır? Dijitalleşme mahremiyet farkındalığını hangi boyutlarda yeniden şekillendirmektedir? Aile ve eğitim kurumlarının mahremiyet algısındaki rolü nedir? Bu çerçevede çalışma, dijital çağda mahremiyetin bireysel ve toplumsal bağlamda nasıl yeniden anlam kazandığını ortaya koymaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Alfa Kuşağı: Dijital Dünyada İlk Nesil

Alfa Kuşağı, 2010 ve sonrası doğumlu bireyleri kapsayan, teknoloji ile iç içe büyüyen ilk nesildir (McCrindle, 2018). Bu nesil, dijital cihazlarla doğrudan etkileşim içinde olan, tablet, akıllı telefon ve bilgisayar kullanmayı erken yaşta öğrenen bir toplumsal gruptur. Alfa Kuşağının en belirgin özelliklerinden biri, çevrimiçi içeriklere erişimde doğal bir yetkinlik geliştirmesidir. Dijital araçları kullanmak, onların sosyal

yaşamlarının ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir ve bu durum, sosyal ilişkiler, oyun alışkanlıkları ve öğrenme süreçlerini de doğrudan etkilemektedir (Prensky, 2001; Tapscott, 2009).

Dijital ortam, Alfa Kuşağı için yalnızca eğlence ve öğrenme alanı değil, aynı zamanda sosyal kimliklerini inşa ettikleri bir platformdur. Sosyal medya platformları, bireylerin arkadaş ilişkilerini, paylaşım davranışlarını ve toplumsal etkileşimlerini şekillendiren birer mekanizma hâline gelmiştir (Livingstone & Haddon, 2009). Bu durum, bireylerin mahremiyet algısı üzerinde de belirleyici bir rol oynamaktadır.

Mahremiyet Kavramı: Gelenekselden Dijitale

Mahremiyet, klasik literatürde bireyin özel alanının korunması ve kişisel bilgileri üzerinde kontrol sahibi olması ile ilişkilendirilmektedir (Altman, 1975). Dijital çağda ise mahremiyet, yalnızca fiziksel sınırlarla tanımlanan bir olgu olmaktan çıkmış; çevrimiçi ortamlarda paylaşılan içerikler, dijital kimlik, veri güvenliği ve sosyal medya görünürlüğü gibi çok boyutlu unsurları kapsayan daha karmaşık bir yapıya dönüşmüştür (Marwick & Boyd, 2014; Solove, 2006).

Bu dönüşüm doğrultusunda literatürde mahremiyetin farklı boyutlarda ele alındığı görülmektedir. Özellikle bireysel kontrol, sosyal etkileşim ve dijital veri yönetimi eksenlerinde yapılan sınıflandırmalar (Altman, 1975; Solove, 2006) temel alınarak, bu çalışmada mahremiyet üç analitik düzeyde ele alınmaktadır:

1. Kişisel Mahremiyet:

Bireyin özel bilgilerini, fiziksel ve duygusal alanını kontrol edebilme kapasitesini ifade eder. Bu boyut, mahremiyetin en temel ve birey merkezli formunu temsil eder (Altman, 1975).

2. Sosyal Mahremiyet:

Bireyin sosyal çevresiyle (aile, arkadaş, akran grupları) paylaştığı bilgilerin sınırlarını belirleme ve sosyal etkileşimlerini yönetme sürecini kapsar. Bu düzeyde mahremiyet, sosyal kabul, grup normları ve akran etkisi ile şekillenmektedir (Boyd, 2014).

3. Dijital Mahremiyet:

Bireyin çevrimiçi ortamlarda ürettiği ve paylaştığı verilerin kontrolü, platformlar arası veri akışı, algoritmik görünürlük ve dijital kimlik güvenliği ile ilişkilidir. Bu boyut, özellikle veri ekonomisi ve platform yapıları bağlamında değerlendirilmektedir (Marwick & Boyd, 2014; Solove, 2006).

Bu üç boyut, birbirinden tamamen bağımsız kategoriler olarak değil; aksine birbirini tamamlayan ve etkileşim içinde olan süreçler olarak değerlendirilmelidir. Nitekim sosyal medya ortamlarında gerçekleştirilen bir paylaşım, aynı anda hem sosyal mahremiyet (kimlerle paylaşıldığı) hem de dijital mahremiyet (verinin platform tarafından nasıl işlendiği) boyutlarını içermektedir. Bu durum, özellikle sosyal ve dijital mahremiyetin kesişim alanlarının bulunduğunu göstermektedir.

Dolayısıyla bu çalışmada önerilen sınıflandırma, katı sınırlar çizen bir ayırımdan ziyade, mahremiyetin farklı düzeylerde nasıl işlediğini analitik olarak görünür kılmayı

amaçlayan bir çerçeve olarak değerlendirilmelidir. Bu yaklaşım, Alfa Kuşağı'nın mahremiyet algısının neden dinamik, bağlamsal ve çok katmanlı bir yapı sergilediğini açıklamaya katkı sunmaktadır.

Örneğin, bir çocuğun sosyal medya platformunda yaptığı bir paylaşım, hem sosyal kabul görme isteğiyle (sosyal mahremiyet) hem de bu paylaşımın platform tarafından kaydedilmesi ve işlenmesiyle (dijital mahremiyet) ilişkilidir. Bu nedenle mahremiyet, Alfa Kuşağı açısından yalnızca bireysel bir tercih değil; sosyal ilişkiler ve dijital sistemlerle birlikte şekillenen bütüncül bir süreçtir.

Sosyal Medya ve Mahremiyet Algısı

Sosyal medya, Alfa Kuşağı için yalnızca bir iletişim aracı değil; aynı zamanda kimlik inşası ve kendini ifade etme süreçlerinin merkezinde yer alan bir ortamdır. Facebook, Instagram, TikTok ve YouTube gibi platformlar, bireylerin sosyal ilişkilerini yeniden düzenlerken mahremiyet sınırlarını da dönüştürmektedir (Livingstone, 2009). Bu süreçte bireyler, hangi bilgileri paylaşacaklarına ve ne ölçüde görünür olacaklarına sürekli karar vermek durumundadır.

Sosyal medya, mahremiyet algısını çift yönlü olarak etkilemektedir. Bir yandan görünürlük ve sosyal kabul imkânı sunarken, diğer yandan paylaşımların kalıcılığı ve kontrolün sınırlı olması mahremiyet sınırlarını belirsizleştirmektedir. Nitekim çocuklar çevrimiçi ortamlarda daha açık paylaşımlar yapabilirken, yüz yüze ilişkilerde daha geleneksel mahremiyet normlarını sürdürebilmektedir (Boyd, 2014). Bu durum, mahremiyet algısının bağlama göre değiştiğini göstermektedir.

Platformların etkileşim yapıları (beğeni, yorum vb.) da bu süreci güçlendirerek bireyleri görünür olmaya teşvik etmektedir. Bu nedenle mahremiyet, yalnızca bireysel bir tercih değil; sosyal etkileşimler ve platform dinamikleriyle şekillenen bir süreçtir (Livingstone, 2009).

Bu noktada ebeveyn ve eğitim desteği belirleyici olmaktadır. Dijital okuryazarlık düzeyinin artması, çocukların çevrimiçi riskleri daha bilinçli yönetmelerine katkı sağlamaktadır (Livingstone & Helsper, 2008). Sonuç olarak sosyal medya, Alfa Kuşağı'nın mahremiyet algısını hem genişleten hem de sınırlandıran çok katmanlı bir etki alanı oluşturmaktadır.

DİJİTAL ETKİLEŞİM VE MAHREMİYET DİNAMİKLERİ

Alfa Kuşağı, sosyal medya ve dijital platformlarla büyüyen ilk nesil olarak, paylaşım davranışları ve mahremiyet algısı açısından benzersiz bir konumda bulunmaktadır. Dijital paylaşımlar, bireylerin sosyal kimliklerini inşa etme, arkadaşlarıyla etkileşim kurma ve kendilerini ifade etme süreçlerinin temel unsuru hâline gelmiştir (Boyd, 2014). Bu süreçte, mahremiyet sınırları ve paylaşım davranışları, bireylerin sosyal çevresi, kültürel normlar ve dijital ortamın sunduğu teknik imkanlarla şekillenmektedir.

Paylaşım Motivasyonları

Alfa Kuşağı, dijital içerik paylaşımında farklı motivasyonlarla hareket etmektedir. Bunlar arasında sosyal kabul görme, arkadaş ilişkilerini güçlendirme, eğlence ve kendini ifade etme yer almaktadır (Valkenburg vd., 2017). Ancak bu paylaşım eğilimleri,

mahremiyet algısıyla çelişen durumlar da yaratabilmektedir. Örneğin, çocuklar ve gençler, arkadaş gruplarına ait olma isteği nedeniyle kişisel bilgilerini paylaşmak konusunda isteksiz davranırken, sosyal baskı nedeniyle bazen mahremiyet sınırlarını esnetebilmektedirler (Livingstone & Haddon, 2009).

Sosyal medya platformları, kullanıcıların paylaşımlarını kimlerin görebileceğini belirleme imkânı sunmakla birlikte, bu araçların etkin kullanımı Alfa Kuşağı için her zaman kolay değildir. Dijital araçların karmaşıklığı ve platformların gizlilik ayarlarının anlaşılabilir olmaması, mahremiyet ihlallerine yol açabilmektedir (Marwick & Boyd, 2014). Bu durum, dijital mahremiyetin bireysel sorumluluk kadar platform tasarımı ve eğitimle de şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Sosyal Denetim

Alfa Kuşağı, sosyal medya aracılığıyla hem çevrimiçi kimliğini oluşturmakta hem de arkadaş çevresinden geri bildirim almaktadır. Bu süreç, sosyal denetim mekanizmalarını aktif hâle getirmektedir. Paylaşılan içeriklerin beğeni, yorum veya paylaşım yoluyla görünür hale gelmesi, bireylerin davranışlarını sürekli olarak değerlendirmelerine neden olmaktadır (Valkenburg & Peter, 2011). Bu durum, çocuk ve gençlerin mahremiyet tercihlerini şekillendiren önemli bir faktördür.

Dijital etkileşimlerde sosyal denetim, bazen bireyler arasında mahremiyet sınırlarının aşılmasına da yol açabilmektedir. Örneğin, arkadaş gruplarında paylaşılan içeriklerin izinsiz olarak başkalarına aktarılması veya kişisel bilgilerin yanlış kişilere ulaşması, çocuklar için hem güvenlik hem de mahremiyet açısından riskler oluşturmaktadır (Livingstone, 2009). Bu bağlamda mahremiyet, yalnızca bireysel kararlarla değil, sosyal ve teknolojik etkileşimlerle sürekli olarak yeniden tanımlanan dinamik bir kavramdır.

Ebeveyn ve Eğitim Etkisi

Dijital ortamlarda çocukların mahremiyet algısının oluşumunda ebeveyn ve eğitim kurumlarının rolü belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Alfa Kuşağı'nın dijital teknolojilerle erken yaşta karşılaşması, mahremiyet sınırlarının büyük ölçüde sosyal öğrenme süreçleri aracılığıyla şekillenmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda ebeveynler ve eğitimciler, çocukların çevrimiçi davranışlarını yönlendiren temel sosyal aktörler olarak değerlendirilebilir.

Ebeveynlerin dijital ortamlara yönelik bilgi düzeyi, farkındalığı ve tutumu, çocukların mahremiyet algısını doğrudan etkilemektedir. Araştırmalar, aktif ebeveyn rehberliğinin çocukların çevrimiçi riskleri tanıma ve kişisel bilgilerini koruma becerilerini geliştirdiğini göstermektedir (Livingstone & Helsper, 2008). Buna karşılık, dijital ortamlara ilişkin yeterli bilgiye sahip olmayan veya pasif bir tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının, mahremiyet ihlallerine karşı daha savunmasız olduğu görülmektedir (OECD, 2021). Bu durum, ebeveynlerin yalnızca denetleyici değil, aynı zamanda rehberlik edici bir rol üstlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Benzer şekilde, eğitim kurumları da dijital mahremiyet farkındalığının geliştirilmesinde kritik bir işleve sahiptir. Okullarda sunulan dijital okuryazarlık eğitimi, çocukların hangi bilgileri paylaşabileceklerini, gizlilik ayarlarını nasıl yöneteceklerini ve çevrimiçi ortamlarda karşılaşılabilecekleri risklere karşı nasıl önlem alacaklarını

öğrenmelerine katkı sağlamaktadır. Güncel çalışmalar, sistematik dijital okuryazarlık eğitiminin, çocukların mahremiyet farkındalığını artırarak daha bilinçli çevrimiçi davranışlar geliştirmelerine yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır (Livingstone vd., 2019).

Ebeveyn ve eğitim etkisi yalnızca bilgi aktarımı ile sınırlı değildir; aynı zamanda çocukların mahremiyetle ilgili değer yargılarının ve davranış kalıplarının oluşumunda da belirleyicidir. Çocuklar, hangi bilgilerin “özel” olduğu ve hangi durumlarda paylaşım yapılmasının uygun olduğu gibi konularda büyük ölçüde ebeveyn ve öğretmenlerinden model alarak öğrenmektedir. Bu nedenle mahremiyet algısı, bireysel bir farkındalıktan ziyade sosyal etkileşimler yoluyla şekillenen öğrenilmiş bir davranış biçimi olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, Alfa Kuşağı’nın dijital mahremiyet algısı, ebeveyn rehberliği ve eğitim süreçlerinin niteliğine bağlı olarak farklılaşmaktadır. Bu durum, dijital mahremiyetin korunmasının yalnızca bireysel sorumlulukla değil, aynı zamanda aile, okul ve toplumun ortak katkısıyla mümkün olabileceğini göstermektedir.

Mahremiyet Paradoksu

Alfa Kuşağı için dijital paylaşım ve mahremiyet arasındaki ilişki, sıklıkla bir paradoks olarak tanımlanmaktadır. Bireyler hem çevrimiçi varlıklarını görünür kılmak istemekte hem de mahremiyetlerini korumaya çalışmaktadır (Prensky, 2001; Valkenburg vd., 2017). Bu durum, dijital ortamın sosyal ve psikolojik etkilerini anlamak açısından önemli bir araştırma alanı yaratmaktadır.

Paradoks, çocukların dijital ortamda özgürlük ve kontrol arayışı ile sosyal kabul ve görünürlük ihtiyacı arasında sürekli bir denge kurmalarını gerektirmektedir. Bu nedenle Alfa Kuşağının mahremiyet algısı, statik bir kavram değil; sosyal, kültürel ve teknolojik etkileşimlerle sürekli olarak evrilen dinamik bir süreç olarak ele alınmalıdır.

MAHREMİYET ALGISININ SOSYOLOJİK VE PSİKOLOJİK BOYUTLARI

Alfa Kuşağı, dijital teknolojilerle iç içe büyüyen ilk nesil olarak, mahremiyet algısının oluşumunda geleneksel sosyal etmenlerle modern dijital etkileşimleri bir arada deneyimlemektedir. Bu süreçte aile, okul ve arkadaş çevresi, bireylerin mahremiyet sınırlarını belirleyen temel sosyal yapı taşlarını oluşturmaktadır (Livingstone & Helsper, 2008).

Aile ve Mahremiyet Eğitimi

Aile, çocukların mahremiyet anlayışının oluşmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin dijital araçlar konusundaki farkındalığı, çocukların çevrimiçi ortamlarda güvenli davranış geliştirmesinde belirleyici olmaktadır (Marwick & Boyd, 2014). Alfa Kuşağı, ebeveyn rehberliği ile mahremiyet sınırlarını öğrenmekte, hangi bilgileri paylaşabileceklerini ve hangi durumlarda dikkatli olmaları gerektiğini kavramaktadır.

Öte yandan ebeveynlerin aşırı denetimi veya katı kuralları, çocuklarda gizlilik ve bireysellik ihtiyacının daha erken yaşta ifade edilmesine yol açabilmektedir. Bu durum,

dijital mahremiyetin hem sosyal hem de psikolojik olarak esnek ve bireyselleştirilmiş bir kavram olduğunu göstermektedir (Valkenburg vd., 2017).

Okul ve Sosyal Ortam Etkisi

Okul ve arkadaş çevresi, Alfa Kuşağı için sosyal öğrenmenin önemli bir alanıdır. Dijital platformlar aracılığıyla çocuklar, arkadaşlarıyla iletişim kurarken mahremiyet sınırlarını deneyimlemekte ve sosyal normları öğrenmektedir. Sosyal kabul görme ihtiyacı, bireylerin paylaşım kararlarını doğrudan etkileyerek mahremiyet algısını şekillendirmektedir (Valkenburg & Peter, 2011).

Sosyal ortamın etkisi, yalnızca arkadaş ilişkileriyle sınırlı kalmayıp, kültürel değerler ve toplumun dijital ortama bakış açısıyla da ilişkilidir. Örneğin, bireylerin kişisel bilgilerini koruma konusunda toplumsal hassasiyetler ve etik normlar, Alfa Kuşağının dijital mahremiyet yaklaşımını doğrudan etkilemektedir (Livingstone, 2009).

Psikolojik Boyut

Mahremiyet, Alfa Kuşağı için yalnızca sosyal bir gereklilik değil, aynı zamanda psikolojik bir ihtiyaç olarak da öne çıkmaktadır. Dijital dünyada görünür olma ve sosyal kabul görme çabası, bireylerin özsaygısı, kimlik gelişimi ve duygusal güvenliği üzerinde belirleyici rol oynamaktadır (Prensky, 2001).

Alfa Kuşağı, çevrimiçi ortamda karşılaştığı riskleri ve olası ihlalleri değerlendirme yeteneğini kademeli olarak geliştirmekte, mahremiyet sınırlarını kişisel deneyimlere ve sosyal geri bildirimlere dayanarak yeniden şekillendirmektedir (Boyd, 2014). Bu süreç, bireysel farkındalık ile toplumsal normlar arasındaki dinamik etkileşim sayesinde gerçekleşmektedir.

Kültürel ve Toplumsal Etkiler

Kültürel bağlam, mahremiyet algısının oluşumunda önemli bir etkidir. Türkiye örneğinde, aile bağlarının güçlü olması ve toplumsal normların bireyler üzerinde etkili olması, Alfa Kuşağının dijital mahremiyet anlayışına özgün bir karakter kazandırmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010). Geleneksel değerler ile modern dijital yaşamın birleşimi, mahremiyetin hem korunması hem de esnek bir şekilde yeniden tanımlanmasını gerektiren bir sosyal ortam yaratmaktadır.

Bu bağlamda Alfa Kuşağı, mahremiyeti yalnızca bireysel bir sınır olarak değil, sosyal ilişkilerin yönetildiği, psikolojik güvenlik ve toplumsal normların dengelendiği bir kavram olarak deneyimlemektedir. Mahremiyet algısı, sosyal etkileşimlerle sürekli olarak evrilmekte ve bireyin dijital kimliğini şekillendiren temel bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

DİJİTAL RİSKLER VE MAHREMİYET İHLALLERİ

Alfa Kuşağı, doğrudan dijital teknolojilerle büyüyen ilk nesil olması nedeniyle, mahremiyet algısı kadar dijital risklere maruz kalma potansiyeli açısından da benzersiz bir konumda bulunmaktadır (Livingstone & Haddon, 2009). Çevrimiçi ortamlarda bireylerin kişisel bilgilerini paylaşmaları, sosyal medya platformlarında görünür olmaları ve dijital oyunlarda etkileşimde bulunmaları hem öğrenme hem de risk deneyimi süreçlerini beraberinde getirmektedir. Güncel raporlar, çocukların önemli bir kısmının kişisel verilerini çevrimiçi ortamlarda yeterli farkındalık olmadan paylaştığını ortaya

koymaktadır. Örneğin, UNICEF (2024) verilerine göre çocukların büyük bir bölümü sosyal medya platformlarında gizlilik ayarlarını etkin biçimde kullanmamaktadır. Benzer şekilde OECD (2021) raporu, dijital okuryazarlık düzeyi düşük olan çocukların siber zorbalık ve veri ihlallerine karşı daha savunmasız olduğunu göstermektedir.

Siber Zorbalık

Siber zorbalık, Alfa Kuşağının dijital yaşamında en yaygın karşılaşılan risklerden biridir. Sosyal medya ve çevrimiçi oyun platformları, çocukların arkadaş ilişkilerini sürdürdüğü alanlar olmasına rağmen, aynı zamanda taciz ve aşağılanma riski taşımaktadır (Kowalski vd., 2014).

Siber zorbalık deneyimleri, çocukların mahremiyet sınırlarını yeniden değerlendirmelerine yol açmakta; hangi bilgileri paylaşmaları gerektiğini ve hangi durumlarda gizlilik önlemi almaları gerektiğini öğrenmelerini sağlamaktadır. Ancak bu süreç, psikolojik stres, kaygı ve özsaygı sorunlarını da beraberinde getirebilir (Livingstone vd., 2011).

Veri Güvenliği

Alfa Kuşağı, büyük ölçüde çevrimiçi servis sağlayıcılar ve uygulamalar aracılığıyla veri paylaşımı yapmaktadır. Bu durum, kişisel bilgilerin korunması ve dijital güvenlik açısından ciddi bir hassasiyet gerektirmektedir. Çocuklar, mahremiyet ayarlarını yönetme ve bilgilerini kontrol etme konusunda genellikle yetişkin rehberliğine ihtiyaç duymaktadır (Marwick, 2012).

Dijital mahremiyet ihlalleri, sadece bireysel veri kaybı veya paylaşımı ile sınırlı kalmayıp, psikolojik ve sosyal etkileri de içermektedir. Bilgi güvenliği farkındalığı düşük olan çocuklar, dijital ortamda daha savunmasız hale gelmekte ve sosyal kimliklerinin zarar görme riskini taşımaktadır (Boyd, 2014).

Çevrimiçi Taciz

Çevrimiçi taciz, mahremiyet ihlallerinin bir başka boyutunu temsil etmektedir. Alfa Kuşağı, sosyal medya platformlarında veya çevrimiçi oyunlarda diğer kullanıcılar tarafından rahatsız edilme, manipüle edilme veya istenmeyen mesajlara maruz kalabilmektedir (Patchin & Hinduja, 2010).

Bu durum, çocukların sosyal algılarını ve mahremiyet davranışlarını şekillendirmekte; hangi bilgileri paylaşacaklarını, hangi içeriklerden kaçınacaklarını ve çevrimiçi ortamda nasıl davranacaklarını belirlemelerine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla çevrimiçi taciz deneyimleri, mahremiyet algısının hem korunma hem de aktif yönetim boyutunu pekiştiren bir öğrenme süreci olarak değerlendirilebilir.

Eğitim ve Farkındalık

Alfa Kuşağı için dijital risklerle başa çıkmanın temel yollarından biri eğitim ve farkındalık programlarıdır. Okullar, ebeveynler ve toplum, çocuklara mahremiyetin önemi, dijital güvenlik ve çevrimiçi etik kuralları hakkında rehberlik sunmalıdır (Livingstone & Helsper, 2008).

DİJİTALLEŞME BAĞLAMINDA MAHREMİYETİN TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM

Alfa Kuşağı, dijital teknolojilerle doğrudan etkileşim içinde büyüyen ilk nesil olarak mahremiyet algısını hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yeniden tanımlamaktadır (Boyd, 2014). Bu süreç yalnızca çocukların çevrimiçi davranışlarını değil, aynı zamanda geleceğin sosyal normlarını ve değer sistemlerini de etkilemektedir.

Dijitalleşme, mahremiyeti sabit sınırları olan bir kavram olmaktan çıkarak bağlama göre değişebilen esnek bir yapıya dönüştürmektedir. Alfa Kuşağı sosyal medya, dijital oyunlar ve mobil uygulamalar aracılığıyla kişisel ve kamusal alan arasında sürekli bir geçiş hâlinindedir (Livingstone & Haddon, 2009). Bu durum, mahremiyetin yalnızca bireysel kontrolle açıklanamayacağını; sosyal ilişkiler ve platform dinamikleriyle birlikte şekillendiğini göstermektedir (Marwick, 2012).

Bireyler erken yaşlardan itibaren hangi bilgileri paylaşacaklarını, hangi içerikleri gizleyeceklerini ve dijital kimliklerini nasıl oluşturacaklarını öğrenmektedir. Böylece mahremiyet, bireysel bir hak olmanın ötesinde sosyal etkileşimlerle yeniden üretilen bir toplumsal pratik hâline gelmektedir.

Toplumsal Normların Dijitalleşme ile Dönüşümü

Dijitalleşme, toplumsal normların oluşum ve işleyiş biçimini de dönüştürmektedir. Mahremiyet sınırları artık yalnızca bireysel tercihlere değil, dijital ortamların sunduğu görünürlük ve paylaşım kültürüne bağlı olarak şekillenmektedir (Livingstone & Helsper, 2008).

Bu bağlamda gelecekte mahremiyet, yalnızca kişisel bir hak değil, toplumsal etik ve dijital vatandaşlıkla ilişkili bir norm hâline gelecektir. Bu dönüşüm, bireysel sorumluluk kadar toplumsal farkındalık gerektiren bir yapıyı da beraberinde getirmektedir.

Dijital Ortamların Sosyal Yapıyı Yeniden Şekillendirmesi

Dijital ortamlar, bireylerin sosyal ilişkilerini kurma ve sürdürme biçimlerini yeniden yapılandırmaktadır. Bu durum mahremiyet algısının da sürekli yeniden tanımlanmasına yol açmaktadır.

Bu süreçte eğitim ve dijital okuryazarlık kritik bir rol oynamaktadır. Çocukların erken yaşta dijital güvenlik ve mahremiyet konusunda bilinçlendirilmesi, gelecekte daha sorumlu dijital vatandaşların yetişmesine katkı sağlayacaktır (Livingstone vd., 2011). Bu nedenle mahremiyet, yalnızca bireysel değil aynı zamanda toplumsal bir sorumluluk alanı olarak değerlendirilmelidir.

Mahremiyetin Esnek ve Bağlamsal Yapıya Evrilmesi

Dijitalleşme ile birlikte mahremiyet, sabit sınırları olan bir kavram olmaktan çıkarak bağlama göre değişen dinamik bir yapıya dönüşmektedir. Aynı birey, farklı platformlarda veya sosyal ortamlarda mahremiyet sınırlarını yeniden tanımlayabilmektedir.

Bu durum, mahremiyetin hem bireysel tercihler hem de sosyal etkileşimler ve platformların yapısal özellikleri tarafından belirlendiğini göstermektedir. Dolayısıyla

mahremiyet, dijital çağda sürekli yeniden üretilen bir toplumsal olgu olarak değerlendirilmektedir (Boyd, 2014; Marwick, 2012).

TARTIŞMA VE GELECEĞE YÖNELİK ÖNGÖRÜLER

Bu çalışmanın bulguları, Alfa Kuşağının mahremiyet algısının geleneksel yaklaşımlardan farklı olarak çok katmanlı ve bağlamsal bir yapı sergilediğini göstermektedir. Sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte mahremiyet, yalnızca bireysel bir kontrol alanı olmaktan çıkmış, sosyal etkileşimlerle şekillenen dinamik bir süreç hâline gelmiştir.

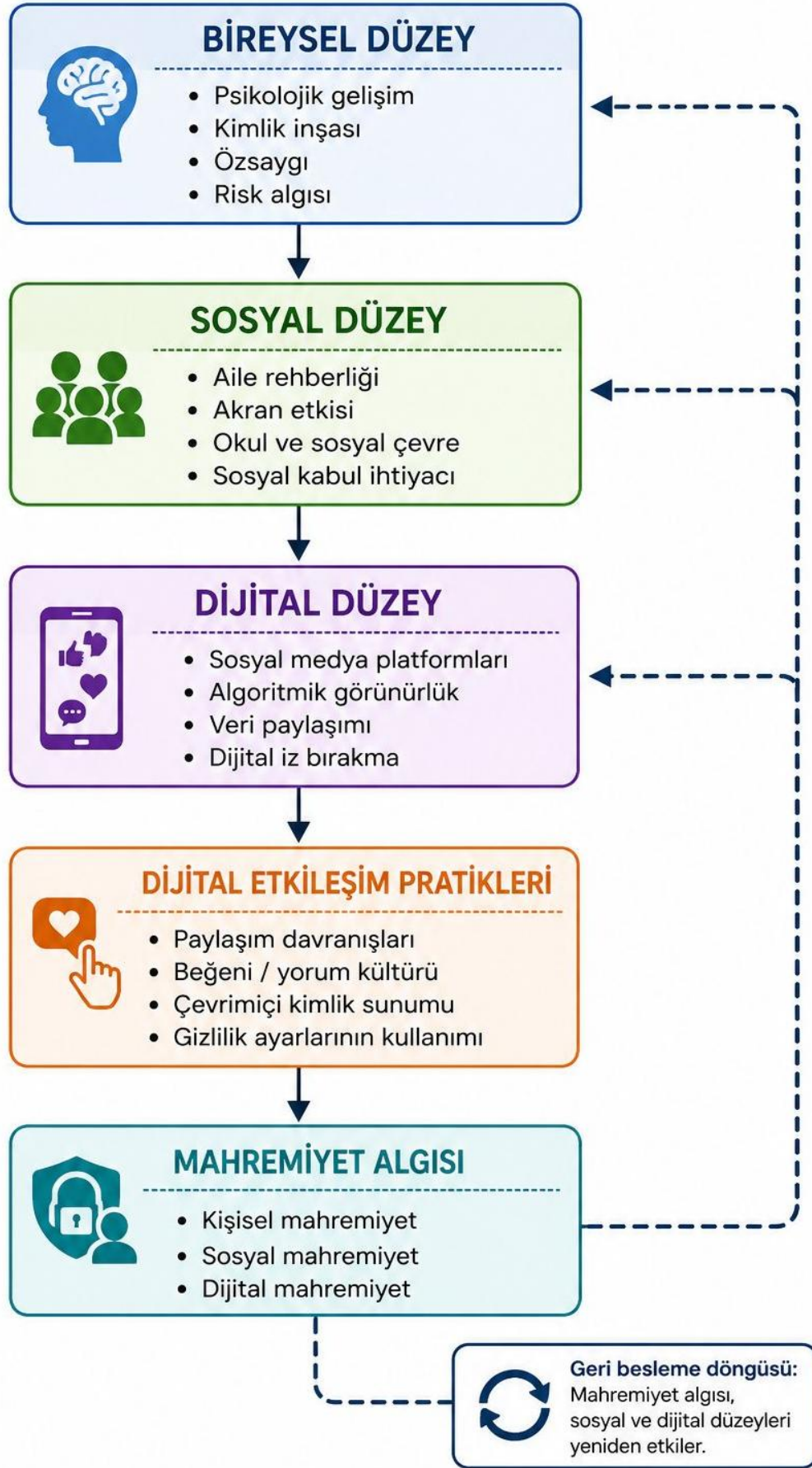
Literatürle uyumlu olarak (Livingstone, 2009; Marwick & Boyd, 2014), çocukların çevrimiçi ortamlarda görünürlük ve gizlilik arasında denge kurmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu durum “mahremiyet paradoksu” olarak tanımlanabilecek bir yapıyı ortaya koymaktadır. Güncel çalışmalar, dijital mahremiyetin giderek daha karmaşık hâle geldiğini ve çocukların bu süreçte hem aktif hem de kırılgan aktörler olduğunu göstermektedir (Livingstone vd., 2019).

Bununla birlikte aile ve eğitim kurumlarının rehberlik rolü, çocukların dijital mahremiyet farkındalığını belirleyen önemli bir faktördür. Dijital okuryazarlığın artması, çevrimiçi risklerin daha bilinçli yönetilmesini mümkün kılmaktadır.

Gelecekte dijitalleşmenin artmasına paralel olarak mahremiyet algısının daha esnek ve bağlamsal bir yapıya dönüşeceği öngörülmektedir. Ancak bu dönüşüm yalnızca teknolojik gelişmelerle değil, aynı zamanda toplumsal normlar ve eğitim politikalarıyla da şekillenecektir.

Sonuç olarak mahremiyet, yalnızca bireysel bir hak değil; sosyal, kültürel ve teknolojik etkileşimler içinde yeniden üretilen çok boyutlu bir toplumsal değer olarak ele alınmalıdır.

Bu çalışma kapsamında Alfa Kuşağının mahremiyet algısına ilişkin geliştirilen kavramsal model Şekil 1’de sunulmuştur. Model, bireysel, sosyal ve dijital düzeylerin etkileşimi yoluyla mahremiyet algısının nasıl şekillendiğini açıklamaktadır.

Şekil 1. Alfa kuşağında mahremiyet algısının kavramsal etkileşim modeli.

Şekil 1’de görüldüğü üzere mahremiyet algısı, bireysel psikolojik süreçler, sosyal etkileşimler ve dijital platform yapılarının karşılıklı etkileşimi sonucunda oluşan dinamik bir yapı sergilemektedir. Bu yapı, dijital etkileşim pratikleri aracılığıyla somutlaşmakta ve geri besleme mekanizması ile yeniden üretilmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, Alfa Kuşağı’nın mahremiyet algısının dijitalleşme bağlamında nasıl şekillendiğini sosyolojik ve psikolojik boyutlarıyla değerlendirmeyi amaçlamıştır. Yapılan incelemeler, bu kuşağın mahremiyeti sabit ve sınırları belirli bir alan olarak değil; bağlama, ortama ve sosyal etkileşimlere göre değişen dinamik bir süreç olarak algıladığını ortaya koymaktadır. Özellikle sosyal medya kullanımının yaygınlığı, çocukların mahremiyet sınırlarını sürekli olarak yeniden tanımlamasına neden olmaktadır.

Sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde, mahremiyet algısının bireysel bir tercih olmaktan ziyade sosyal ilişkiler içinde şekillendiği görülmektedir. Aile, akran grupları ve okul ortamı, çocukların hangi bilgileri paylaşabileceklerini belirleyen temel referans noktalarıdır. Psikolojik açıdan ise görünür olma isteği, sosyal kabul ihtiyacı ve kimlik geliştirme süreçleri, mahremiyet davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Bu durum, Alfa Kuşağı’nın mahremiyet algısının yalnızca korunma temelli değil, aynı zamanda kendini ifade etme ile ilişkili bir yapı taşıdığını göstermektedir.

Bu çalışma, mevcut literatürden farklı olarak, mahremiyet olgusunu yalnızca riskler ve tehditler üzerinden değil; aynı zamanda sosyal etkileşim, kimlik inşası ve dijital kültür bağlamında bütüncül bir şekilde ele almaktadır. Elde edilen bulgular, Alfa Kuşağı’nın mahremiyet algısının bireysel, sosyal ve dijital düzeylerin kesişiminde oluştuğunu ve bu üç boyutun birbirinden bağımsız değil, karşılıklı etkileşim içinde olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, mahremiyetin statik bir kavram olmadığı, aksine sürekli yeniden üretilen bir sosyal pratik olduğu yönünde özgün bir kavramsal çerçeve sunmaktadır.

Araştırma soruları doğrultusunda yapılan değerlendirmelerde, Alfa Kuşağı’nın sosyal medya etkileşiminde mahremiyeti durumsal olarak tanımladığı, dijitalleşmenin mahremiyet farkındalığını artırmakla birlikte aynı zamanda yeni risk alanları da oluşturduğu ve ebeveyn ile eğitim kurumlarının bu süreçte yönlendirici bir rol üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu yönlendirme, yalnızca denetim temelli değil; bilinç kazandırmaya yönelik bir rehberlik süreci olarak ele alındığında daha etkili olmaktadır.

Mahremiyetin korunmasına yönelik önerilerin somutlaştırılması önem taşımaktadır. Öncelikle, dijital okuryazarlık eğitiminin erken yaşlardan itibaren sistematik bir şekilde eğitim programlarına entegre edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, ebeveynlere yönelik dijital farkındalık eğitimlerinin artırılması, çocukların çevrimiçi ortamlarda daha bilinçli hareket etmelerine katkı sağlayacaktır. Ayrıca sosyal medya platformlarının çocuklara yönelik daha anlaşılır ve koruyucu gizlilik ayarları sunması, mahremiyetin korunmasında yapısal bir destek sağlayabilir. Okullarda uygulamaya dayalı dijital güvenlik eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve çocuklara gerçek yaşam senaryoları üzerinden mahremiyet bilinci kazandırılması da önemli bir diğer öneri olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışma literatür taramasına dayalı olup ampirik veri içermemesi nedeniyle genellenebilirlik açısından sınırlılıklar taşımaktadır. Gelecek araştırmalarda, özellikle Türkiye bağlamında nicel ve karma yöntemlere dayalı saha çalışmalarının bu alana katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma Alfa Kuşağı'nın mahremiyet algısının yalnızca bireysel bir farkındalık meselesi olmadığını; sosyal, kültürel ve teknolojik etkileşimler içinde sürekli yeniden şekillenen bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle dijital mahremiyetin korunması, bireysel sorumluluğun ötesinde, aile, eğitim sistemi ve dijital platformların ortak katkısını gerektiren çok boyutlu bir alan olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Yayımlanmış Eserler

- Altman, I. (1975). *The environment and social behavior: Privacy, personal space, territory, crowding*. Brooks/Cole.
- Boyd, D. (2014). *It's complicated: The social lives of networked teens*. Yale University Press.
- Castells, M. (2010). *The rise of the network society*. Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781444319514>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Family, self, and human development across cultures: Theory and applications*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781315205281>
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1073-1137. <https://doi.org/10.1037/a0035618>
- Livingstone, S. (2009). *Children and the Internet: Great expectations, challenging realities*. Polity Press.
- Livingstone, S., & Haddon, L. (2009). *Kids online: Opportunities and risks for children*. Policy Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt9qgvds>
- Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's Internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 581-599. <https://doi.org/10.1080/08838150802437396>
- Marwick, A. E. (2012). The public domain: Social surveillance in everyday life. *Surveillance & Society*, 9(4), 378-393. <https://doi.org/10.24908/ss.v9i4.4342>
- Marwick, A. E., & Boyd, D. (2014). Networked privacy: How teenagers negotiate context in social media. *New Media & Society*, 16(7), 1051-1067. <https://doi.org/10.1177/1461444814543995>
- McCrindle, M. (2018). *The ABC of XYZ: Understanding the global generations*. McCrindle Research.
- McCrindle, M., & Fell, A. (2019). *Generation Alpha: Understanding our children and shaping their future*. McCrindle Research.
- Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2010). Cyberbullying and self-esteem. *Journal of School Health*, 80(12), 614-621. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2010.00548.x>
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1-6. <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>

- Solove, D. J. (2006). *Understanding privacy*. Harvard University Press.
- Tapscott, D. (2009). *Grown up digital: How the net generation is changing your world*. McGraw-Hill.
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *Journal of Adolescent Health*, 48(2), 121–127. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2010.08.020>
- Valkenburg, P. M., Koutamanis, M., & Vossen, H. G. M. (2017). The concurrent and longitudinal relationships between adolescents' use of social network sites and their social self-esteem. *Computers in Human Behavior*, 76, 35–41. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.07.008>

İnternet Kaynakları

- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). *EU kids online: Final report*. LSE Research Online. https://researchonline.lse.ac.uk/id/eprint/39351/1/EU_kids_online_final_report%5BLSERO%5D.pdf
- Livingstone, S., Stoilova, M., & Nandagiri, R. (2019). *Children's data and privacy online: Growing up in a digital age*. London School of Economics and Political Science. https://researchonline.lse.ac.uk/id/eprint/101282/1/Livingstone_childrens_data_and_privacy_online_research_findings_published.pdf
- OECD. (2021). *Children in the digital environment: Revised typology of risks*. https://www.oecd.org/en/publications/children-in-the-digital-environment_9b8f222e-en.html
- UNICEF. (2024). *The state of the World's children 2024: The future of childhood in a changing world*. <https://www.unicef.org/reports/state-of-worlds-children/2024>